

Комунальний вищий навчальний заклад
«Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради

ISSN 2616-5597 (Print)

DOI 10.37915/pa.vi61

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 61

ХЕРСОН

2026

Збірник наукових праць «Педагогічний альманах» включено до Переліку наукових фахових видань України, категорія «Б» (наказ МОН України № 1188 від 24.09.2020 р.).

Рекомендовано до друку вченою радою Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради (протокол № 1 від 15.01.2026 р.).

Збірник включено до:
Google Scholar, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Василь	КУЗЬМЕНКО	доктор педагогічних наук, професор, головний редактор (Україна)
Ніна	СЛЮСАРЕНКО	доктор педагогічних наук, професор, заступник головного редактора (Україна)
Ірина	ЖОРОВА	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Анатолій	ЗУБКО	кандидат педагогічних наук, професор (Україна)
Ореста	КАРПЕНКО	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Анна	КЛІМ-КЛІМАШЕВСЬКА	доктор педагогічних наук, професор (Польща)
Олена	КОХАНОВСЬКА	доктор педагогічних наук, професор, відповідальний секретар (Україна)
Юлія	КУЗЬМЕНКО	доктор педагогічних наук, доцент (Україна)
Ірина	КУЗЬМА	кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Борис	МАКСИМЧУК	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Ярослава	ОСПАНОВА	кандидат педагогічних наук, професор (Казахстан)
Вікторія	СТИНСЬКА	доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Олександра	ЯНКОВИЧ	доктор педагогічних наук, професор (Україна)

РЕЦЕНЗЕНТИ: Ірина КОЗЛОВСЬКА – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник (Україна);
Тетяна ПЛАЧІНДА – доктор педагогічних наук, професор (Україна)

Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2026. Випуск 61. 234 с.

ISSN 2616-5597 (Друкована версія)

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти I-II і III-IV рівнів акредитації висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти модернізації сучасної освітньої галузі. Упровадження репрезентованих на сторінках збірника наукових праць матеріалів сприятиме вирішенню різноманітних проблем сучасної школи.

Для науковців і педагогів-практиків закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти.

Автори несуть відповідальність за достовірність інформації, точність фактів, цитат, інших відомостей, за порушення авторських прав будь-яких юридичних і фізичних осіб, а також за використання даних, що не підлягають публікації у відкритому друці. Думки авторів можуть не збігатися з думкою редакції. Передрук матеріалів допускається тільки з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів, опублікованих у «Педагогічному альманасі», посилання на збірник наукових праць обов'язкове.

ЗМІСТ

Розділ 1. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	9
<i>Слюсаренко Н. В., Кузьменко В. В.</i> Мова як провідний чинник становлення в Україні національно-свідомого молодого покоління (XX ст.)	10
<i>Цибанюк О. О.</i> «Активний дизайн» у загальній середній освіті: упровадження динамічних маркерів для подолання седентарної поведінки учнів	20
<i>Гаврилюк Г. М.</i> Національна ідентичність особистості в умовах збройної агресії: екзистенційне переосмислення та деколонізація гуманітарного простору	27
Розділ 2. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	37
<i>Кохановська О. В.</i> Матеріально-технічне забезпечення шкільних фізико-математичних кабінетів у освітньому просторі початку XXI століття	38
<i>Розман І. І.</i> Літературна освіта як інструмент гуманітарного синтезу: філософські засади інтеграції освітніх галузей	45
<i>Главацька Ю. Л.</i> Навчання англійської мови за допомогою кінофільмів (на матеріалі серіалу «Корона»). Частина 2: глобальна компетентність та розмовні стратегії	52
<i>Лебедева Н. М., Французова К. С.</i> Сучасні зміни трансформаційної парадигми стереотипних граматичних структур англійської мови: лінгводидактичний аспект	60
Розділ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	67
<i>Рябуха І. М.</i> Перехід від педагогічного до андрагогічного підходу у викладанні морської англійської мови з використанням контекстних методик навчання	68
<i>Шапран О. І.</i> Сучасний категоріально-термінологічний апарат проблеми інтеграції освіти: особливості застосування у практиці вищої школи	75
<i>Шапран Ю. П., Жирова Т. О.</i> Педагогічна інтерпретація принципів Agile-методології у підготовці майбутніх ІТ-фахівців	85
<i>Шоробура І. М.</i> Втрати у вищій освіті: сучасні виклики	94
<i>Данилова О. І.</i> Профілактика професійного вигорання педагогів через систему супервізійної підтримки	99
<i>Демченко В. М.</i> Соціолінгвістична компетентність учителя-гуманітарія (на прикладі Півдня України)	105
<i>Ландарь Р. В.</i> Еволюція поглядів на інтелектуальне навчання майбутніх офіцерів десантно-штурмових військ в умовах трансформації освітніх парадигм	112
<i>Маріонда І. І., Кевнанич В. В.</i> Педагогічні умови вдосконалення кінематичної структури бігового кроку студентів у процесі занять легкою атлетикою	122
<i>Маруш І. В.</i> Дослідження понятійного поля категорії «критичне мислення майбутніх фахівців» в сучасному науковому дискурсі	128
<i>Навроцька М. М.</i> Комунікація як ключова Soft Skill у професійній діяльності педагога	134
<i>Омельченко Є. В.</i> Урахування особливостей педагогічного моделювання у побудові структурно-функціональної моделі формування соціально-правової компетентності майбутніх фахівців освітніх наук засобами інтеграційних технологій навчання	141
<i>Самборський С. І.</i> Трансформація педагогічних коледжів України в умовах модернізації професійної освіти	151
<i>Соловей Г. С.</i> Застосування технологій штучного інтелекту для аналізу звітів про морські аварії в межах викладання морської англійської мови для курсантів-механіків ...	157
<i>Сотер М. В.</i> Іншомовна підготовка в технічних закладах вищої освіти України: проблеми та перспективи розвитку	165
<i>Стинський В. Р.</i> STEAM-технології як засіб формування цифрових компетентностей майбутніх фахівців ІТ-сфери в умовах безперервної професійної освіти	174
Розділ 4. ТЕОРІЯ ЗМІСТУ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ	181
<i>Жорова І. Я.</i> Оцінювання компетентностей сталого розвитку в умовах трансформації освіти	182
Розділ 5. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА	189
<i>Дереш В. С.</i> Партнерство сім'ї та школи як детермінанта успішної інклюзивної освіти	190

Kokhanovska O. V.,
orcid.org/0000-0001-7294-173X

MATERIAL AND TECHNICAL SUPPORT OF SCHOOL PHYSICS AND MATHEMATICS CLASSROOMS IN THE EDUCATIONAL SPACE OF THE EARLY 21ST CENTURY

The article substantiates an integrated model of material and technical provision for physics and mathematics classrooms as a physical-digital environment that meets the requirements of competency-based and STEM-oriented education. The regulatory framework governing the equipment of science and mathematics classrooms is analysed, including the updated Standard List of Teaching Tools and Equipment for Classrooms and STEM Laboratories, as well as the Standard List of Computer Equipment for Educational Institutions. The relevance of the study arises from the systemic transformation of school education in Ukraine, the introduction of the State Standard of Basic Secondary Education (2020), which reorients instruction towards activity-based and competency-based approaches, and the substantial gap between regulatory requirements and the actual state of classroom provision. A three-level model of material and technical provision is proposed – comprising basic, functional, and innovative levels – which differentiates equipment requirements according to educational objectives and the resource capacity of the institution, spanning a continuum from whole-class instruction to inquiry-based, project-based, and STEM-oriented learning activities. The principle of didactic integration is substantiated, defining the nature of interaction between traditional and digital teaching tools: conventional equipment establishes foundational inquiry skills and initial experimental experience, while digital tools support dynamic modelling, real-time data collection, and data analysis. The system-forming role of the classroom network infrastructure as an indispensable condition for the functioning of the digital educational environment is demonstrated. Six functional blocks of material and technical provision are identified and the didactic function of each is specified. The practical significance of the study lies in the applicability of the proposed model to classroom equipment planning, pedagogical assessment of the learning environment, and the methodologically sound selection of teaching tools.

Key words: material and technical provision; physics and mathematics classroom; digital educational environment; three-level equipment model; didactic integration; STEM education; competency-based approach.

Дата надходження статті: 19.11.2025 р.

Прийнято до публікації: 05.12.2025 р.

Опубліковано: 16.01.2026 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент Султанова Н. В.

УДК 37.091.313:82:14:37.013.73(045)

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi61.697>

Розман І. І.,
orcid.org/0000-0002-4951-0074

ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ГУМАНІТАРНОГО СИНТЕЗУ: ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ

У статті здійснено комплексний теоретико-методологічний аналіз літературної освіти як інструмента гуманітарного синтезу в сучасному освітньому просторі. Обґрунтовано актуальність дослідження в умовах реформування освіти та впровадження міждисциплінарного підходу. Визначено мету роботи, що полягає у з'ясуванні філософських засад літературної освіти та її інтеграційного потенціалу в системі освітніх галузей.

У статті розкрито сутність поняття «літературна освіта» як складного багатовимірного феномену. Доведено, що її мовний, культурний і світоглядний компоненти

функціонують як цілісна система. Проаналізовано поняття «літературна освіта» в мовно-літературній галузі та окреслено основні методологічні підходи.

Особливу увагу приділено філософським засадам літературної освіти. З'ясовано, що література є не лише засобом естетичного виховання, а й формою пізнання буття. Обґрунтовано її онтологічний вимір та роль як інструмента формування ціннісних орієнтацій особистості. Наголошено, що гуманітарна освіта постає простором інтерпретації смислів, виявляючи герменевтичний вимір. Доведено, що взаємодія цих вимірів сприяє формуванню цілісної картини світу особистості.

У роботі обґрунтовано роль літературної освіти як інструмента гуманітарного синтезу: історії, мистецтва, філософії, соціальних наук. Розглянуто сучасні підходи до інтеграції освітнього змісту в контексті концепції Нової української школи, акцентовано на потребі формування міжпредметних зв'язків та розвитку критичного мислення учнів.

Здійснено аналіз сучасних наукових підходів українських дослідників до проблеми літературної освіти та її інтеграційного потенціалу, що дозволяє визначити основні тенденції розвитку цієї галузі.

Ключові слова: гуманітарна освіта, літературознавчий аспект, філософський підхід, взаємозв'язок освітніх галузей.

Постановлення проблеми. Переорієнтація з предметоцентричної моделі навчання на компетентнісну та інтегративну є важливою ознакою сучасної освіти. Такий підхід зумовлює потребу переосмислення ролі гуманітарних дисциплін у формуванні цілісної особистості. За такого підходу літературна освіта набуває особливого значення, оскільки є не лише засобом засвоєння художніх текстів, а й потужним інструментом осмислення культурних, історичних і філософських смислів.

Така думка не є загальноприйнятою серед науковців. У сучасній освітній практиці простежується певна суперечність між потенціалом літературної освіти як інтегративного чинника та її переважно фрагментарною реалізацією в межах окремої освітньої галузі. Потрібно наголосити, що питання функціонування літературної освіти як інструмента гуманітарного синтезу залишається недостатньо розкритим. Водночас вона має значний потенціал до об'єднання знань із різних освітніх галузей на основі спільних світоглядних і ціннісних орієнтирів.

Особливої актуальності набуває осмислення філософських засад літературної освіти, зокрема її онтологічного, аксіологічного та герменевтичного вимірів. Вони забезпечують формування здатності особистості до інтерпретації, рефлексії та міжкультурного діалогу.

Отже, виникає потреба теоретичного обґрунтування літературної освіти як цілісного феномену гуманітарної інтеграції.

Аналіз досліджень. Проблема літературної освіти та її розвитку в сучасному освітньому просторі є предметом активного наукового осмислення. Питання методики викладання, формування читацької компетентності та розвитку особистості учня висвітлено у працях Н. Волошиної, Г. Токмань, В. Уліщенко, Є. Пасічника, Б. Степанишина, які розглядають літературну освіту як важливий складник гуманітарної підготовки. Сучасні підходи до її модернізації та інтеграції з іншими галузями знань обґрунтовано у дослідженнях Л. Удовиченко, В. Сидоренко, О. Локшиної, де акцентовано на міждисциплінарності та компетентнісному підході. Проблему інтеграції української та зарубіжної літератури досліджує А.-М. Богосвятська, обґрунтовуючи потребу культурного синтезу в освітньому процесі. Окремі аспекти міждисциплінарної взаємодії розкрито в працях, присвячених інтегрованому навчанню та технології CLIL.

Метою статті є теоретичне обґрунтування літературної освіти як інструмента гуманітарного синтезу та визначення її філософських засад у контексті інтеграції освітніх галузей.

Викладення основного матеріалу. У документі «Концепція літературної освіти в 12-річній загальноосвітній школі: проблеми й пошуки» є визначення, що «літературна

освіта – це навчально-виховна система вивчення літератури в загальноосвітніх закладах України, яка охоплює весь період навчання учнів з 1 по 12 клас» [6].

Пріоритетами літературної освіти є насамперед розвиток критичного мислення, читацької самостійності, емоційного інтелекту, комунікативних навичок. Її мета спрямована на формування компетентного здобувача-читача, який здатний застосовувати набуті компетентності в реальних життєвих ситуаціях.

Базуючись на положенні «Концепції літературної освіти», що була затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 26.01.2011 № 58, літературна освіта – це педагогічно організований процес вивчення художньої літератури, спрямований на розвиток особистості, формування читацької культури, емоційного інтелекту та критичного мислення учнів через аналіз творів.

Вона охоплює літературознавчі знання, методику викладання, читацьку діяльність та виховання через художнє слово [6].

Н. Волошина наголошує, що літературна освіта розглядається як система, спрямована на розвиток особистості та формування читацької культури [3]. У наукових працях В. Шуляра літературна освіта представлена технологізацією процесу та розвитком критичного мислення [13]. Б. Степанишин обґрунтовує виховну функцію художнього слова та методику взаємодії вчителя й учня [10]. Проблеми літературної освіти, її методологічні засади та напрямки модернізації висвітлено у працях Н. Волошиної [3], Є. Пасічника [7], Г. Токмань [11], де обґрунтовано теоретико-методичні основи навчання літератури. Сучасні підходи до розвитку літературної освіти в умовах компетентнісної парадигми розкрито в дослідженнях В. Сидоренко [8], Л. Удовиченко [12], а питання інтеграції літератур – у працях А.-М. Богосвятської [2].

Єдність мовного, культурного та світоглядного компонентів у структурі літературної освіти зумовлена їхньою внутрішньою взаємозалежністю та функційною взаємодією у процесі пізнання й інтерпретації художнього тексту. У сучасному науковому дискурсі ці компоненти розглядаються не ізольовано, а як цілісна система, що забезпечує формування особистості читача.

О. Сніговська розвиває лінгвокультурологічний підхід, у якому мова розглядається як носій культури, а навчання – як процес засвоєння культурних смислів через мовні структури. Дослідниця підкреслює, що інтеграція мовного та культурного компонентів є необхідною умовою сучасної освіти. Такий підхід безпосередньо підтверджує єдність мовного та культурного рівнів літературної освіти [9].

Н. Гоголь обґрунтовує культурологічні основи літературної освіти, доводячи, що зміст навчання літератури має будуватися як цілісна система, де поєднуються історичні, культурні та світоглядні аспекти. Це ствердження доводить, що літературна освіта – зв'язок культурного та світоглядного компонентів [4].

Беценко Т. актуалізує лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту як необхідний інструмент сучасної освіти, підкреслюючи, що робота з текстом передбачає одночасне залучення мовних, культурних і смислових (світоглядних) рівнів. Це фактично підтвердження єдності всіх трьох компонентів [1].

Філософські засади інтеграції освітніх галузей у контексті літературної освіти ґрунтуються на ідеї цілісності пізнання, що забезпечує взаємозв'язок знань і єдність культурного досвіду людства. У сучасній гуманітарній парадигмі освіти інтеграція розглядається не лише як дидактичний принцип, а як процес, зумовлений онтологічними, аксіологічними та герменевтичними чинниками. Саме ці складові відображають цілісність світу й зумовлюють потребу його комплексного осмислення.

У сукупності вони формують теоретичне підґрунтя для осмислення літературної освіти як простору гуманітарного синтезу та становлення цілісного світогляду особистості.

Онтологічний вимір літератури пов'язаний з осмисленням буття та людського існування. У цьому контексті художнє слово постає як засіб пізнання сутності життя, розкриття природи людини та її місця у світі. Звернення до літературних творів спонукає

читача до рефлексії над фундаментальними питаннями людського буття, зокрема щодо самоідентифікації, сенсу життя, співвідношення добра і зла. У процесі сприйняття художнього тексту відбувається своєрідне співпереживання героєві, який шукає власний життєвий шлях, що своєю чергою активізує внутрішній пошук самого читача.

Отже, онтологічний вимір літератури забезпечує глибинне осмислення екзистенційних проблем і сприяє формуванню цілісного світобачення особистості.

Аксіологічний вимір літератури репрезентує її ціннісну природу та виховний потенціал. Література є важливим засобом формування моральних орієнтирів, оскільки в художніх образах і ситуаціях відображено різні моделі поведінки, які отримують етичну оцінку. Через емоційне залучення до подій і долі персонажів читач засвоює уявлення про такі базові цінності, як справедливість, гуманізм, любов, відповідальність і співчуття. Інтерпретація вчинків героїв сприяє усвідомленню моральних норм і допомагає вибудовувати власну систему цінностей.

Отже, аксіологічний вимір літератури полягає у її здатності формувати ціннісно-смыслову сферу особистості.

Герменевтичний вимір літератури зосереджений на процесах розуміння та інтерпретації художнього тексту. Літературний твір є багатошаровою структурою, що містить як явні, так і приховані смисли, які потребують осмислення. У цьому контексті читач є активним інтерпретатором, який, спираючись на власний досвід, знання та культурний контекст, надає тексту індивідуального значення. Варіативність інтерпретацій зумовлює багатозначність літературного твору та відкриває можливості для діалогу між автором і читачем, а також між різними культурами та епохами. Здатність «читати між рядками», аналізувати символіку, образну систему та підтекст формує критичне мислення і сприяє розвитку інтерпретаційної культури.

Отже, герменевтичний вимір літератури забезпечує глибоке розуміння тексту та розвиток аналітичних здібностей особистості.

У контексті літературної освіти онтологічний, аксіологічний та герменевтичний підходи доцільно ілюструвати паралельними прикладами їхньої практичної реалізації в освітньому процесі.

Беручи до уваги, що онтологічний підхід у літературній освіті спрямований на осмислення буттєвих основ людського існування через художній текст, доцільно акцентувати увагу на його здатності актуалізувати екзистенційні питання людського буття та сприяти формуванню рефлексивного мислення здобувачів освіти. Залучення здобувачів до аналізу художніх образів і життєвих ситуацій, репрезентованих у літературних творах, створює умови для усвідомлення ними складності людського існування, багатовимірності вибору та відповідальності за власні рішення.

У цьому контексті літературна освіта є не лише засобом пізнання художньої реальності, а й важливим інструментом формування особистісного досвіду, що ґрунтується на осмисленні універсальних категорій буття, самопізнання та самовизначення.

У процесі осмислення художнього твору як автор, так і читач актуалізують фундаментальні екзистенційні питання: у чому сенс життя? Що таке добро і зло? Наприклад, під час вивчення творів філософського спрямування увага акцентується на проблемах сенсу життя, свободи вибору, самотності та відповідальності. У такому випадку освітній процес виходить за межі аналізу сюжету й композиції та орієнтується на глибинне осмислення людського досвіду, представленого в тексті. Паралельно у філософському дискурсі онтологічний підхід передбачає дослідження категорій буття, існування, сутності людини. Отже, літературна освіта є своєрідним посередником між художнім образом і філософським пізнанням реальності, сприяючи формуванню в учнів здатності до екзистенційної рефлексії.

Аксіологічний підхід у літературній освіті реалізується через формування ціннісних орієнтацій особистості на основі аналізу поведінки персонажів, їхніх моральних виборів

і життєвих ситуацій. Наприклад, обговорення етичних конфліктів у художніх творах дозволяє учням усвідомити значущість таких категорій, як добро і зло, справедливість, гідність, любов і відповідальність. У філософії аксіологічний підхід пов'язаний із вивченням природи цінностей, їх ієрархії та ролі у формуванні світогляду людини. Відтак літературна освіта забезпечує практичне засвоєння ціннісних установок через емоційно-інтелектуальне переживання художнього досвіду, що сприяє розвитку моральної свідомості та етичної культури.

Герменевтичний підхід у літературній освіті передбачає розвиток умінь інтерпретації тексту, розуміння його багатозначності та здатності до діалогу з автором і культурним контекстом. Наприклад, аналіз символіки, підтексту, образної системи твору формує навички «прочитання між рядками» та усвідомлення того, що смисл тексту не є однозначним і залежить від інтерпретаційної позиції читача. У філософії герменевтика розглядається як теорія і практика тлумачення текстів, що акцентує на взаємодії між текстом, автором і читачем. У цьому контексті літературна освіта сприяє розвитку критичного мислення, інтерпретаційної культури та здатності до смислотворення, що є необхідними умовами формування сучасної освіченої особистості.

Отже, онтологічний, аксіологічний і герменевтичний підходи в літературній освіті не лише відображають відповідні філософські концепти, а й забезпечують їхню практичну реалізацію у процесі формування світогляду, цінностей і інтелектуальної культури учнів.

На думку В. Сидоренко та Л. Удовиченко, у сучасному науковому дискурсі літературна освіта обґрунтовується як ефективний інструмент гуманітарного синтезу, оскільки забезпечує інтеграцію знань із різних освітніх галузей: історії, мистецтва, філософії та соціальних наук. Така інтеграція зумовлена природою художнього тексту, який акумулює історико-культурний досвід, відображає естетичні практики та репрезентує філософські ідеї певної епохи. У цьому контексті літературна освіта постає не лише як навчальна дисципліна, а і як міждисциплінарний простір формування цілісної картини світу особистості [8; 12].

Зокрема, інтеграція літератури з історією реалізується через аналіз історичного контексту художніх творів, що сприяє глибшому розумінню суспільних процесів і культурних трансформацій. Узаємодія з мистецтвом (живописом, музикою, театром) забезпечує розвиток естетичного мислення та здатності до міжсеміотичного аналізу.

Філософський вимір літературної освіти виявляється в осмисленні екзистенційних проблем, моральних дилем і світоглядних концептів, тоді як зв'язок із соціальними науками актуалізує питання соціальної взаємодії, ідентичності та ціннісних орієнтацій [2; 4].

Отже, літературна освіта, інтегруючи різні гуманітарні галузі, забезпечує не лише засвоєння знань, а й формування світоглядно зрілої особистості, здатної до критичного аналізу, інтерпретації культурних смислів і активної участі в соціокультурному просторі.

Висновки. У результаті дослідження встановлено, що онтологічний, аксіологічний і герменевтичний виміри літератури становлять цілісну філософську основу літературної освіти та забезпечують її гуманітарно-синтетичний характер. З'ясовано, що онтологічний вимір спрямований на осмислення буття й людського існування через художній текст і сприяє формуванню рефлексивного мислення, здатності до екзистенційного самопізнання та усвідомлення смисложиттєвих орієнтирів.

Визначено, що аксіологічний вимір репрезентує ціннісну природу літератури, забезпечуючи формування моральних орієнтацій особистості через інтерпретацію художніх образів і ситуацій, що відображають етичні конфлікти та моделі поведінки. Доведено, що цей вимір сприяє розвитку ціннісно-сміслової сфери здобувачів освіти та їхній здатності до морального вибору.

Обґрунтовано, що герменевтичний вимір літератури зумовлює розвиток інтерпретаційних умінь, критичного мислення та здатності до смислотворення, оскільки

художній текст постає як багатошарова структура, що передбачає активну взаємодію читача з автором і культурним контекстом.

Установлено, що в освітньому процесі зазначені філософські підходи реалізуються через аналіз художніх текстів, інтерпретацію смислів і формування особистісного досвіду здобувачів освіти. Їхня інтеграція забезпечує цілісне поєднання знань, цінностей і способів мислення, що уможлиблює розгляд літературної освіти як ефективного інструмента гуманітарного синтезу та формування світоглядно зрілої особистості. Разом із тим порушена у статті проблема багатоаспектна та потребує більш детального дослідження в подальшому науковому пошуку.

Список використаних джерел:

1. Беценко Т. П. До питання про лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту як різновид інтелектуально-творчої діяльності: загальні зауваги. 2023. С. 26–31.
2. Богосвятська А. І. Освітній веб-квест з літератури. 2018–2021. URL: <https://surl.li/tuzqtl>
3. Волошина Н. Й. Теорія і методика навчання української літератури : навч. посіб. Київ : Ленвіт, 2002. 344 с.
4. Гололь Н. В. Обґрунтування культурологічних основ змісту шкільної літературної освіти: методологічні принципи. 2020 URL: https://kelmczasopisma.com/public/ua/jornal/14?utm_source=chatgpt.com
5. Концепція літературної освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.01.2011. № 58. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/13508/
6. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах. Київ : Ленвіт, 2000. 384 с.
7. Сидоренко В. В. Науково-методичне забезпечення навчання української літератури в старшій школі: освітні виклики, сучасний стан і перспективи на майбутнє. *Українська мова і література в школі наук.-метод. журнал*. Київ, 2015. № 3. С. 26-35.
8. Сніговська О. Принципи лінгвокультурологічного підходу в іншомовній підготовці майбутніх фахівців. 2023. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2023.14.300216> URL: <https://ucerpnpn.pnpn.edu.ua/article/view/300216>
9. Степанишик Б. Викладання української літератури школі. URL: <https://surl.li/qbtfcn>
10. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 312 с.
11. Удовиченко Л. В. Літературна освіта в контексті сучасних освітніх трансформацій. *Наукові праці Київського університету імені Бориса Грінченка*. 2023. С 2.
12. Шуляр В. Модель літературної компетентності учнів-читачів Нової української школи : навчально-методичний посібник. Миколаїв : ОІППО, 2022. 192 с.

References:

1. Betsenko, T. (2023). Do pytannia pro lnhvokulturolohichnyi analiz khudozhnoho tekstu yak riznovyd intelektualno-tvorchoi diialnosti: zahalni zauvahy [On the issue of linguocultural analysis of a literary text as a type of intellectual and creative activity: general remarks]. Retrieved from <https://surl.lt/mnfzgz> [in Ukrainian].
2. Bohosviatska, A.-M. (2018–2021). Osvitnii veb – kvest z literatury [Educational web quest on literature]. Retrieved from <https://surl.li/cixwbv> [in Ukrainian].
3. Voloshyna, N. (2002). Teoriia i metodyka navchannia ukrainskoi literatury [Theory and methodology of teaching Ukrainian literature]. Kyiv: Lenvit. Retrieved from <https://surl.li/pplycu> [in Ukrainian].
4. Hohol, N. (2020). Obgruntuvannia kulturolohichnykh osnov zmistu shkilnoi literaturnoi osvity: metodolohichni pryntsyry [Substantiation of cultural foundations of the content of school literary education: methodological principles]. Retrieved from <https://kelmczasopisma.com/public/ua/jornal/14> [in Ukrainian].
5. The Concept of Literary Education, Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of January 26, 2011, No. 58. Retrieved from http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/13508/ [in Ukrainian].
6. Pasichnyk, Ye. (2000). Metodyka vykladannia ukrainskoi literatury v serednikh navchalnykh zakladakh [Methodology of teaching Ukrainian literature in secondary educational institutions]. Kyiv: Lenvit. Retrieved from <https://surl.li/awcxrh> [in Ukrainian].

7. Sydorenko, V. (2022). Naukovo-metodychne zabezpechennia navchannia literatury [Scientific and methodological support of teaching literature]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli*, 3, 26-35. Retrieved from <https://surli.cc/suryge> [in Ukrainian].
8. Snihovska, O. (2023). Pryntsypy linhvokulturolohichnoho pidkhodu v inshomovnii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv [Principles of linguocultural approach in foreign language training of future specialists]. DOI: <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2023.14.300216> Retrieved from <https://upepnpu.pnpu.edu.ua/article/view/300216> [in Ukrainian].
9. Stepanyshyn, B. Vykladannia ukrainskoi literatury v shkoli [Teaching Ukrainian literature at school]. Retrieved from <https://surl.li/qbtfcf> [in Ukrainian].
10. Tokman, H. (2012). Metodyka navchannia ukrainskoi literatury v serednii shkoli [Methodology of teaching Ukrainian literature in secondary school]. Retrieved from <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/shkilna-literaturna-osvita--zbirnyk-tez.pdf> [in Ukrainian].
11. Udovychenko, L. (2023). Literaturna osvita v konteksti suchasnykh osvitnikh transformatsii [Literary education in the context of modern educational transformations]. *Naukovi pratsi Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka*, 42 [in Ukrainian].
12. Shuliar, V. (2022). Model literaturnoi kompetentnosti uchniv-chytachiv Novoi ukrainskoi shkoly [Model of literary competence of student-readers of the New Ukrainian School]. Retrieved from <https://surl.li/odythq> [in Ukrainian].

Rozman I. I.,
orcid.org/0000-0002-4951-0074

LITERARY EDUCATION AS A TOOL FOR HUMANITARIAN SYNTHESIS: PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF THE INTEGRATION OF EDUCATIONAL DISCIPLINES

This article presents a comprehensive theoretical and methodological analysis of literary education as a tool for humanities synthesis in the modern educational sphere. The relevance of the study is justified in the context of educational reform and the implementation of an interdisciplinary approach. The aim of the study is to clarify the philosophical foundations of literary education and its integrative potential within the system of educational disciplines.

The article examines the essence of the concept of “literary education” as a complex, multidimensional phenomenon. It is demonstrated that linguistic, cultural, and worldview components coexist as a unified whole. The concept of “literary education” in the linguistic and literary sphere is analyzed, and the main methodological approaches are outlined. Emphasis is placed on its competency-based, cultural, and axiological dimensions.

Particular attention is paid to the philosophical foundations of literary education. It has been established that literature serves not only as a means of aesthetic education but also as a form of understanding existence. It has been established that it possesses an ontological aspect and serves as an instrument for shaping value orientations. It is emphasized that humanities education is a space for the interpretation of meanings, that is, it reveals a hermeneutic aspect. It is demonstrated that through the interaction of these dimensions, literary education contributes to the formation of a holistic worldview for the individual.

The paper substantiates the role of literary education as an instrument of humanities synthesis: history, art, philosophy, and social sciences. It examines contemporary approaches to the integration of educational content within the context of the New Ukrainian School concept, emphasizing the need to establish interdisciplinary connections and develop students’ critical thinking.

An analysis of contemporary scientific approaches by Ukrainian researchers to the problem of literary education and its integrative potential has been conducted, which has made it possible to identify the main trends in the development of this field and outline prospects for further research.

Key words: humanities education, literary aspect, philosophical approach, interconnection of educational fields.

Дата надходження статті: 25.11.2025 р.

Прийнято до публікації: 05.12.2025 р.

Опубліковано: 16.01.2026 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Теличко Н. В.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>